

23. EBNA konferencija

Budimpešta, Mađarska, 10-11. svibnja 2011.

European Board of National Archivists - EBNA je tijelo koje djeluje od 1999. u okviru Europske komisije, okupljajući ravnatelje nacionalnih arhiva država članica Europske unije, radi razmatranja strateških pitanja arhivske struke i djelatnosti. EBNA se redovito održava dva puta godišnje u organizaciji nacionalnog arhiva države predsjedateljice Unije. Tijekom mađarskog predsjedavanja EU, u svibnju 2011. u Budimpešti je održana 23. EBNA konferencija, popraćena sastancima EAG grupe (*European Archives Group*) i DLM Forumu.

Dvodnevni program kao domaćin je otvorio Csaba T. Reisz, generalni direktor Mađarskog državnog arhiva, zajedno s Miklósem Réthelyiem, ministrom nacionalnih resursa, čiji je pozdravni govor bio usmjeren na važnost informacija i komunikacija u 21. stoljeću, sugerirajući moguće regulacije i restrikcije vezane uz to područje. Naglasio je važnost sjećanja i zaštite elektroničkih zapisa kao novi izazov za arhive, koji moraju učiti jedni od drugih i u okviru „Open Method of Coordination“, koje EU koristi u edukaciji, kulturi, socijalnim pitanjima i drugim područjima.

Program skupa bio je podijeljen u nekoliko cjelina koje su obuhvaćale izlaganja i rasprave na zadane teme:

1. National Portfolio
2. Communicating Archives
3. Rethinking access
4. Preservation
5. DLM Forum and MoReq2010 & The New Renaissance report.

U okviru prve cjeline, tradicionalno namijenjene predstavljanju arhiva i arhivske službe države domaćina, održana su tri predavanja: *The Hungarian Archives' Network*, *The Digital Transition of the NAH* i *Quality Assurance*. Judit Hammerstein je u izlaganju posvećenom mreži mađarskih arhiva istaknula da su arhivi postali „temeljna odrednica demokratskih država te otvorenog i modernog informacijskog društva te da su dva najveća izazova za arhive načelo otvorenosti i usvajanje informacijskih tehnologija“. Predstavila je postignute rezultate Mađarskog državnog arhiva u odgovoru na suvremene izazove proteklih godina: *on-line* dostupan registar gradiva, razvoj standardiziranih baza podataka i njihovo ujednačavanje između različitih arhiva, digitalizacija arhivskih publikacija, ažuriranje web stranica, stvaranje zajedničkog internet portala i *E-Archives* projekt, ostvarene uz podršku Ministarstva kulture i Nacionalnog kulturnog fonda. Zoltán Szatucsek predstavio je digitalnu tranziciju Mađarskog državnog arhiva pregledom odgovarajućih projekata u mađarskim arhivima, među kojima je najznačajnije postignuće digitalizacija 108.000 srednjovjekovnih povelja praćenih njihovim opisom i kratkim sadržajem. *On-line* su također dostupni i dokumenti Komunističke partije Mađarske te popisi stanovništva i matične knjige, a ukupno je sustavno međusobno povezano 20 baza podataka. Glavna su načela *E-Archives* projekta centralizacija, modernizacija, interoperabilnost i suradnja s DLM Forumom i APEnet projektom, s ciljem da se uz minimum troškova omogući dostupnost što više dokumenata. Izlaganje Gábora Breinicha bilo je posvećeno upravljanju kvalitetom i prikazalo je natjecanje različitih kulturnih ustanova u Mađarskoj za dodjelu

financijskih sredstava. Cilj upravljanja kvalitetom je omogućiti usporedbu njihovih rezultata na drugačiji način od onog u razdoblju socijalizma, kad su rezultati primarno mjereni statistikama.

Drugi blok predavanja otvoren je uvodnim izlaganjem Björna Jordella u kojem je naglasio, da je unatoč zajedničkoj povijesti, kulturi i vrijednostima Europljana, interpretacija pojma „komunikacija arhiva“ začuđujuće različita, kao i promišljanja i prioriteta unutar ovog područja. Arhivi žele biti važan i jasno definiran čimbenik dobrog demokratskog društva te većina njih stavlja naglasak na korištenje i iskoristivost gradiva, a zaštita je bila i bit će glavna zadaća arhiva, no ne može biti sama sebi svrha. EBNA treba razmotriti izvještaj *Committee des Sages* i činjenicu da će *Europeana* biti središnje mjesto europskog kulturnog sadržaja *on-line*, što je za arhivsku zajednicu vrlo dobra prilika da predstavi svoje gradivo i postane uočljivija. Od arhiva se očekuje da svoje gradivo predstave na način koji će omogućiti njegovu lakšu dostupnost, razumljivost i korištenje, a komunikacija arhivskog sadržaja pretpostavlja komunikaciju između ustanova u standardiziranju i razmjeni metapodataka kako bi ono bilo interpretirano i razumljivo u zajedničkom kontekstu. Nakon tog procesa moguće je stvaranje kvalitetne i održive interoperabilnosti s drugim domenama kulturne baštine u cilju doseganja novih skupina korisnika. Priit Pirsko je u *Stay-home archives in Estonia: the interim results and the future prospects*, prikazao osnovne promjene u *on-line* uslugama, komunikaciji i suradnji s korisnicima u Nacionalnom arhivu Estonije. Proces povećanja dostupnosti gradiva odvijao se u nekoliko etapa: otvaranje mrežnog registra gradiva (8,7 milijuna jedinica) 2004. godine, pokretanje novog portala s *on-line* dostupnim digitalnim sadržajima 2005. (6,3 milijuna digitalnih snimaka) te pokretanje Virtualne čitaonice kao integralnog i interaktivnog portala za pružanje arhivskih usluga 2009. Kulturnu transformaciju je lako ostvariti, jer ljudi žele jednostavan i jeftin pristup povijesnim izvorima, žele pridonijeti stvaranju novog znanja, rado prenose informacije drugima i sudjeluju u komunikaciji i umrežavanju. Izlaganje Stjepana Čosića i Vlatke Lemić, *Building of integrated national archival network in Croatia: connecting administration, archives and public in practice*, objasnilo je razvoj i promjene hrvatske arhivske službe u posljednja dva desetljeća te razvoj jedinstvenog nacionalnog informacijskog sustava ARHiNET koji je započeo 2006. Njegovo je uvođenje omogućilo umrežavanje i standardiziranje rada državnih arhiva, jedinstven sustav evidentiranja i obrade arhivskih zapisa te integriranje i razmjenu podataka među ustanovama koje čuvaju arhivsko gradivo. Europska je komisija 2009. ARHiNET-u dodijelila priznanje *Good Practice Label* iz područja elektroničke uprave, a u sustavu je trenutno aktivno više od 300 ustanova. Martin Berendse je izlaganjem *APENet v2.0 project and Europeana*, otvorio raspravu o modelima buduće suradnje europskih arhivskih ustanova i o definiranju stava o dokumentu „European policy on digital access“ što ga je pripremio *Committee des Sages*. Također predlaže trodjelnu strategiju: 1) odgovor arhiva na ovaj dokument s najviše razine koji će pripremiti EBNA, 2) nastavak APENet projekta kroz nove europske projekte i osnivanje buduće APENet fondacije i 3) stvaranje novog europskog arhivskog konzorcija. U raspravi o ovim prijedlozima većina je zaključila da europski arhivi trebaju razvijati čvršće i konkretnije oblike suradnje te zajednički osmisliti strategiju uključivanja arhivskih sadržaja u *Europeanu*, no konkretne aktivnosti na tom području tek treba osmisliti i definirati.

Treća se tema bavila promišljanjem dostupnosti odnosno, utjecajem političkih i društvenih čimbenika te načela otvorenosti i transparentnosti na rad arhiva i po-

litiku dostupnosti arhivskoga gradiva. Hervé Lemoine je u izlaganju *Acces to archival information - French experiences*, predstavio novi francuski arhivski zakon iz 2008. godine koji olakšava dostupnost arhivskih informacija, a Iván Székely je u *The fourth paradigm of archival history: The promise of eternal, universal access*, izložio paradigmu globalizacije utemeljenu na univerzalnoj dostupnosti u budućnosti. Ključni su elementi univerzalne dostupnosti arhiviranje „svega“, digitalizacija i čuvanje „zauvijek“, pa se stoga arhivima nameće pitanje svrhovitosti tradicionalnih funkcija vrednovanja i odabiranja odnosno, pitanje pamćenja ili zaborava. Dorin Dobrinca je u *Controlling document access in Romania before and after 1989*, izložio promjene propisa i politika dostupnosti arhivskoga gradiva u razdoblju od II. svjetskog rata i tijekom komunističkog režima, do važećeg arhivskog zakona iz 1996, koji zbog svoje nedorečenosti omogućuje različita tumačenja, otežavajući time rad arhiva. Izlaganje Thomasa Aignera *Cooperation instead of Competition - The International Centre for Archival Research as a model for meeting archives' challenges in the digital era*, bilo je posvećeno djelovanju i projektima ICARUS konzorcija koji trenutno okuplja više od 100 članova iz 17 europskih država. Detaljnije je prikazan *Monasterium projekt*, kojim je započela digitalizacija srednjovjekovnih isprava u Austriji i na iskustvima kojega je nastao ICARUS. Cilj ICARUS-a je povezivanje i jačanje suradnje arhiva i drugih ustanova putem razmjene znanja i stručnjaka te osmišljavanje i realizacija zajedničkih projekata koji će olakšati digitalizaciju arhivskoga gradiva i time omogućiti lakšu i veću dostupnost arhivskoga gradiva različitim skupinama korisnika te promicanje arhiva.

Tematski blok posvećen zaštiti sastojao se od tri izlaganja: *Building Repositories - The Passive house, Building survey in Finland* i *Electronic repository evaluation and risk analysis*. Sva tri su se bavila standardima arhivskih spremišta i najučinkovitijim načinima osiguravanja odgovarajućih fizičkih uvjeta pohrane arhivskoga gradiva. Angelika Menne-Haritz istaknula je važnost zaštite i na primjeru novih arhivskih spremišta u Njemačkoj prikazala mogućnosti korištenja energetskih i tehničkih rješenja u arhivskim zgradama kojima se smanjuju troškovi njihova održavanja. Jussi Nuorteva prikazao je rezultate istraživanja stanja arhivskih spremišta u Finskoj, na temelju kojih se traže rješenja za gradnju novih arhivskih zgrada i osiguranje pohrane digitalnih zapisa u budućnosti, a István Kecskeméti interpretirao je rezultate testiranja gradiva koje je kao najveći problem prikazalo kiselost papira. Lajos Körmendy je govorio o problemima u definiranju relevantnih pokazatelja za procjenu spremišta te predstavio program evaluacije arhivskih spremišta Mađarskog državnog arhiva u okviru kojeg je razvijen upitnik sa 160 pitanja, dostupan i kao računalna aplikacija, čime su povećane mogućnosti istraživanja i statističke obrade različitih podataka.

Unutar teme DLM Forum i MoReq2010, Lucie Verachten je izložila nove aktivnosti DLM Foruma, ponajviše usmjerene na suradnju s EAG-om i EBNA-om te na razvoj specifikacije MoReq2010. Richard Blake je u izlaganju *MoReq2010: relation to other records management standards and its value for archives*, detaljnije obrazložio razlike između MoReq2010 i MoReq2 specifikacija te odnos nove specifikacije prema drugim postojećim standardima za upravljanje dokumentacijom. Nadovezujući se na prethodne izlagače, Jon Garde je u svom izlaganju *Moreq2010: What's New?*, analizirao jednostavnost i široku mogućnost primjene MoReq2010 specifikacije, naglasio važnost interoperabilnosti te prikazao dosadašnje rezultate njezina testiranja i primjene.

Završetak konferencije bio je posvećen raspravi na temu *The New Renaissance report*, u okviru koje je radna skupina (Angelika Menne-Haritz, Martin Berendse, Karel Velle), zadužena za pripremu odgovora arhiva na istoimeni dokument, predstavila nacrt navedenog dokumenta i do sada prikupljene komentare. Usuglašavajući predstavljeni tekst svi su se složili s važnošću digitalne dostupnosti europske kulturne baštine i uključenosti arhivskih izvora u projekte i aktivnosti usmjerene prema tom cilju.

Vlatka Lemić